

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

Левицький Назар Ігорович

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ
ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА: ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА
(НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД»)**

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

**АВТОРЕФЕРАТ
на здобуття освітнього рівня «магістр»**

Тернопіль – 2018

Дипломною роботою за ОР «Магістр» є рукопис.

Робота виконана в Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Шостаківська Надія Михайлівна,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя;

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту: кандидат економічних наук, доцент
Білоус Ольга Степанівна
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Захист відбудеться **«26» грудня 2018 р.** о 9 годині на засіданні Екзаменаційної комісії за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» Тернопільського національного технічного університету за адресою: 46000, м. Тернопіль, вул. Танцорова 2, ауд. 24.

З дипломною роботою за ОКР «Магістр» можна ознайомитись на кафедрі бухгалтерського обліку і аудиту Тернопільського національного технічного університету за адресою: 46000, м. Тернопіль, вул. Танцорова 2.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Процес трансформацій економіки України зумовив появу нових об'єктів обліку, аналізу та аудиту. На сьогодні ситуація складається таким чином, що методологія бухгалтерського обліку на підприємствах України потребує ґрунтовної розробки. Це зумовлено насамперед потребами користувачів цією інформацією, а також необхідністю адаптації обліку підприємств до Міжнародних та національних стандартів бухгалтерського обліку.

В сучасних умовах підприємства виробництва, незалежно від форм власності, самі планують свою діяльність і перспективи розвитку, виходячи із розроблених ними господарських і соціальних програм, попиту й пропозиції, тенденцій розвитку кон'юнктури ринку та наявності інвестицій.

Функціонування будь-якого виду підприємства неможливе без використання певних матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Ефективне використання всіх видів ресурсів, недопущення їх втрат і запобігання непродуктивним витратам, нерозривно пов'язане з підвищенням наукового рівня обліку і контролю витрат, що обумовлює необхідність формування механізму управління витратами виробництва.

Проблемам розвитку та удосконалення обліку витрат присвячена значна кількість наукових праць відомих вітчизняних та зарубіжних учених: М.Т. Білухи, О.С. Бородкіна, Ф.Ф. Бутинця, З.В. Гуцайлюка, В.П. Дудко, В.П. Завгороднього, М.В. Кужельного, Ю.Я. Литвина, А.А. Мазаракі, Л.В. Нападовської, М.С. Пушкаря, В.С. Рудницького, В.В. Сопка, Б.Ф. Усача, А.Д. Шеремета та інших.

Проте, питання обліку витрат виробництва на підприємствах потребують подальшого дослідження відповідно до нових соціально-економічних відносин і процесу формування бухгалтерського обліку за міжнародними та національними стандартами, що відбуваються в Україні. Все це визначає актуальність проведеного дослідження та його загальноекономічне значення.

Мета і завдання дослідження полягають у розробці теоретико-методологічних засад обліку витрат виробництва, рекомендацій і пропозицій щодо вдосконалення діючої методики обліку витрат виробництва.

Відповідно до цільової спрямованості дипломної роботи у дослідженні поставлені такі завдання:

– визначити тенденції розвитку молочної галузі на перспективу та потенційні вимоги до методології обліку в управлінні виробництвом;

- дослідити стан обліку витрат виробництва та виявити недоліки в організації й методології, встановити причини та розробити пропозиції, спрямовані на удосконалення обліку витрат виробництва;

- вивчити структуру виробництва з метою спрямування обліку на оперативне управління витратами за місцями їх виникнення та центрами відповідальності;

- дослідити методологію обліку витрат виробництва на відповідність її вимогам ефективного управління витратами із застосуванням інформаційних технологій;

- визначити організаційно-методологічні концепції обліку в інформаційному забезпеченні прогнозування і запобігання непродуктивним витратам у виробництві продукції із застосуванням економіко-математичних методів і інформаційних технологій.

Об’єкт та предмет дослідження. Об’єктом дослідження є система бухгалтерського обліку на підприємствах відповідно за обраною обліковою політикою.

Предметом дослідження обрано організацію й методологію обліку витрат виробництва та формування собівартості продукції як провідних функцій управління економікою виробництва.

Методи дослідження включають загальнонаукові та емпіричні методичні прийоми економічної науки. У процесі дослідження обліку витрат виробництва застосовувалися такі методичні прийоми, як аналіз; абстрагування; документалістика; загальнонаукові, економічно-логічні і економіко-математичні методичні прийоми.

Інформаційною базою дослідження є законодавство, нормативно-правові акти з питань обліку підприємницької діяльності, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, офіційні дані статистичних органів, облікову і звітну інформацію підприємств.

Наукова новизна результатів проведеного дослідження полягає в розроблених рекомендаціях з удосконалення обліку витрат виробництва. Основними науковими результатами, отриманими в результаті дослідження, які виносяться на захист, є:

- розглянуто адаптований до комплексної технології безперервної попередільної переробки сировини нормативно-попередільний метод обліку витрат виробництва за місцями виникнення і центрами відповідальності;

- розроблені нові форми первинних документів і облікових реєстрів, які відповідають потребам нормативно-попередільного методу обліку та сучасним вимогам управління;

– наведено маршрутну карту обліку витрат за переділами технологічного процесу, що дозволить управляти витратами у місцях їх виникнення та за центрами відповідальності, а також персоніфікувати контроль за формуванням собівартості продукції при нормативно-попередільному методі контролю;

– удосконалено класифікацію витрат виробництва за функціями виробничого процесу, їх економічною роллю у цьому процесі та галузева номенклатура статей калькуляції, яка дозволяє контролювати формування собівартості продукції та запобігати виникненню втрат;

– наведено розподіл комплексних витрат між видами продукції за нормативно-коефіцієнтним методом, що дозволяє знизити вплив сезонного характеру на собівартість продукції;

– здійснено групування в обліку витрат за переділами на фазі заготівлі сировини;

– охарактеризовано калькулювання собівартості молочної продукції при нормативно-попередільному методі, що дозволить швидко і якісно визначати відхилення від встановлених норм витрат та оперативно приймати рішення щодо їх усунення;

– наведено механізм внутрішньогосподарського контролю витрат виробництва та формування собівартості продукції із застосуванням економіко-математичного моделювання та ПЕОМ, що дозволяє по ходу технологічного процесу на основі встановлених відхилень від норм приймати оперативні коригуючі рішення щодо запобігання виникненню непродуктивних витрат;

– дістало подальший розвиток організація існуючої системи обліку витрат на основі інтегрування всіх видів обліку з використанням новітніх інформаційних технологій;

– досліджено попередільну систему обліку витрат по фазах (переділах) технологічного процесу виробництва, що сприятиме оперативному виявленню порушень стандартів за кількістю і якістю продукції.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій і пропозицій з удосконалення методики обліку витрат виробництва за обліковою політикою підприємства відповідно до вимог національних стандартів.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, шести розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел.

Загальний обсяг роботи становить 157 сторінки, що охоплюють 23 таблиці, 25 рисунків 3 додатки. Список використаних джерел має 81 позицію.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету і задачі дослідження, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі – **“ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ”** зосереджено увагу на дослідженні методики формування виробничих витрат у зарубіжних країнах та можливості їх застосування на українських підприємствах, а також нормативно правова база та інформаційне забезпечення обліку, аналізу та контролю за витратами на виробництво. Та роль управлінського та фінансового обліку у формуванні витрат виробництва.

У другому розділі – **“ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА”** визначено сучасні концепції організації обліку та аналізу витрат, первинний облік та технічне забезпечення для проведення аналізу та контролю витрат на підприємстві, а також синтетичний та аналітичний облік витрат на підприємстві.

У третьому розділі – **“АНАЛІЗ І АУДИТ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ”** досліджено оцінку та динаміку підприємства, а також види та напрямки аналізу і аудит за виробництвом продукції.

У четвертому розділі – **“ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА НА ПрАТ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД»”** в процесі аналізу виявляється одна з важливих характеристик фінансового стану підприємства – його фінансова залежність від зовнішніх джерел. Цей аналіз дозволив оцінити ризик, пов'язаний зі структурою формування фінансових ресурсів та виявити проблеми джерел фінансування діяльності підприємства.

У п'ятому розділі – **“АНАЛІЗ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ПрАТ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД»”** оцінено структуру витрат за статтями калькуляції та визначено вплив факторів на їх формування, а також резерви підвищення виробництва та їх класифікацію. Для характеристики впливу використання матеріальних ресурсів на фінансовий результат проведено аналіз звіту про фінансовий результат ПрАТ «Тернопільський молокозавод». За результатами аналізу спостерігається нестабільність в отриманні фінансового результату.

У шостому розділі – **“ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ”** розкрито завдання, одним з найважливіших завдань на кожному підприємстві є правильне вирішення питань, які стосуються організації охорони праці в господарстві. Для вирішення цих питань Верховною Радою України 14 жовтня 1992 року був прийнятий Закон України “Про охорону праці”,

а 21.11.02р. його було переглянуто. Він регулює відносини між власником підприємства, установи і організації або уповноваженим органом і працівником з питань техніки безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі подано теоретичне узагальнення та обґрунтовано вирішення наукового завдання, яке полягає у дослідженні науково-методичних підходів і практичних рекомендацій з вдосконалення обліку, аналізу і аудиту витрат виробництва.

Досліджуючи економічну природу витрат виробництва, удосконалено класифікацію витрат молочного виробництва, що відповідає економічній природі галузі, дозволяє в обліку групувати витрати за видами основної і супутньої продукції для визначення їх собівартості, ціноутворення та управління виробничим процесом.

Пропонується замість так званого „котлового методу” обліку затрат у молочній галузі виробництва впровадити нормативно-попередільний метод обліку затрат з визначенням собівартості виконаних робіт на переділі, що сприятиме управлінню затратами у місцях їх виникнення і відповідальності.

Для персоніфікації відповідальності за затратами між аграрним і промисловим переділами, виробництво молочної продукції рекомендується вести у діючому Плані рахунків бухгалтерського обліку на рахунку 20 „Виробничі запаси” на новому субрахунку 2010 „Заготівля сировини для переробки”, що сприятиме поліпшенню контрагентських взаємовідносин між учасниками виробничого процесу, збільшенню кількості і якості молочної продукції та її експортного потенціалу.

Запропоновано ввести до Плану рахунку бухгалтерського обліку рахунок, на якому групуватимуться витрати за переділами на фазі заготівлі сировини. Це дозволить поліпшити контроль за кількістю і якістю сировини за постачальниками, унеможливить зловживання і розкрадання продукції, сприятиме своєчасним розрахункам з агроконтрагентами.

Внесено рекомендації з приводу поліпшення носіїв інформації щодо введення до товарно-транспортних накладних на перевезення, що дозволить запобігти зловживанням заводами у випуску кількості продукції та її нелегальної реалізації; запровадження маршрутної карти за переділами технологічного процесу дозволяє управляти витратами у місцях їх виникнення та центрами відповідальності, а також персоніфікувати контроль за формуванням собівартості продукції при нормативно-попередільному методі контролю.

На підставі проведеного дослідження обліку витрат на виробництво молочної продукції пропонується: нормативно-попередільний метод обліку витрат за фазами (переділами) виробництва у молочній галузі, який дозволить оперативно управляти витратами у реальному часі технологічного процесу; за виявленими відхиленнями затрат у місцях їх виникнення та центрами відповідальності вживати корегуючих заходів щодо запобігання непродуктивним витратам та порушення національних і міжнародних стандартів, що підвищує експортний потенціал молочної продукції і забезпечує економіко-соціальні потреби населення України.

Обґрунтовано використання маршрутної система обліку витрат за нормативно-попередільним методом по фазах (переділах) технологічного процесу молочного виробництва сприятиме оперативному виявленню порушень стандартів за кількістю і якістю продукції та запобігання їх виникненням, позитивно впливає на формування собівартості продукції, задовольняє інформаційні потреби управління виробництвом і зменшує трудомісткість обліково-аналітичного процесу.

З метою управління витратами рекомендується за фазами молочного виробництва щомісяця складати скорочені калькуляції собівартості за прямими затратами, що сприятиме оперативному контролю за формуванням повної собівартості продукції за квартал і вживати корегуючих заходів щодо ціноутворення продукції власного виробництва.

Проведений аналіз дає підстави визнавати значні резерви скорочення витрат при виробництві молокопродуктів, які групуються на 60% у площині реалізації організаційно-технологічних факторів і на третину – у площині вдосконалення обліку та контролю формування і розподілу витрат.

Список підготовлених до друку праць за темою дипломної роботи:

1. Левицький Н. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА: ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ / Н. Левицький // Збірник матеріалів круглого столу «Облік, аудит та оподаткування в умовах євроінтеграції» 21 червня 2018 р. (ТНТУ ім. І. Пулюя, м. Тернопіль) – С. 23-24.
2. Левицький Н. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА / Н. Левицький // Збірник матеріалів круглого столу «Управління інформаційними ресурсами обліку і оподаткування» 20 грудня 2018 р. (ТНТУ ім. І. Пулюя, м. Тернопіль) – С. 30-31.

АНОТАЦІЯ

Левицький Н.І. Бухгалтерський облік та аудит процесу виробництва: організація і методика (на прикладі ПрАТ «Тернопільський молокозавод») – Рукопис.

Спеціальність 071 – Облік та оподаткування. – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2018.

Магістерська робота містить обґрунтування теоретичних підходів та удосконалення методичного забезпечення економічного аналізу витрат процесу виробництва на підприємстві з урахуванням різних облікових концепцій калькулювання собівартості продукції та стратегічного контролю витрат.

Узагальнено економічну сутність витрат виробництва підприємств промисловості. Досліджено вплив структури виробничих витрат підприємства на результати господарської діяльності та розроблено класифікацію витрат для цілей аналізу з урахуванням їх групувань в різних облікових методиках калькулювання собівартості продукції та в системах стратегічного контролю витрат.

Розвинуто методичне забезпечення аналізу витрат на виробництво та собівартості продукції із урахуванням концепцій обліку і калькулювання виробничих витрат.

Розроблено технологію аналізу витрат на виробництво з урахуванням всіх основних облікових концепцій калькулювання собівартості продукції та стратегічного контролю витрат, що забезпечує максимальний пошук резервів мінімізації витрат на виробництво і реалізацію продукції в умовах конкурентного середовища та досягнення лідерства у витратах в галузі функціонування.

Ключові слова: витрати, аналіз витрат на виробництво, собівартість, облік, аудит, стандарт-костинг, функціонально-вартісний аналіз.

ANNOTATION

Levytsky N.I. Accounting and auditing of the production process: organization and methodology (for example, PJSC "Ternopil Dairy Plant") - Manuscript.

Specialty 071 - Accounting and taxation. - Ternopil National Technical University named after Ivan Puluj. - Ternopil, 2018.

The master's thesis contains the substantiation of theoretical approaches and improvement of the methodical provision of economic analysis of the costs of the

production process at the enterprise, taking into account different accounting concepts of costing the costs and strategic cost control.

The economic essence of expenses of production of industrial enterprises is generalized. The influence of the structure of production costs of the enterprise on the results of economic activity was investigated, and the classification of expenses for the purposes of analysis was calculated with consideration of their groupings in different accounting methods of cost calculation of production and in systems of strategic control of expenses.

The methodical provision of analysis of expenses for production and production costs is developed, taking into account the concepts of accounting and calculation of production costs.

The technology of cost analysis for production is developed taking into account all the main accounting concepts of costing product costing and strategic cost control, which ensures the maximum search for reserves to minimize the costs of production and sales of products in a competitive environment and achieve leadership in operating costs.

Key words: costs, analysis of production costs, cost, accounting, audit, standard-bosting, functional-cost analysis.